

Sygn. akt IV CZ 11/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa E. G.
przeciwko (...) Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 kwietnia 2021 r.,
zażalenia powódki
na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 stycznia 2021 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 11 stycznia 2021 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w G. z 24 czerwca 2020 r., przekazując sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Zażalenie na to orzeczenie wniosła powódka, zaskarżając je w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie spraw do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów

postępowania. Zaskarżonemu orzeczeniu powódka zarzuciła naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez jego wadliwe zastosowanie i uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w sytuacji, gdy wydanie tego wyroku nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W odpowiedzi na zażalenie pozwany wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 11 k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12 i z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18), stąd w zależności od wyniku tej oceny Sąd Najwyższy albo oddala zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok (postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14; z 22 lutego 2018 r., I CZ 22/18; z 28 marca 2018 r., V CZ 18/18).

Sąd Najwyższy przyjmuje konsekwentnie, że rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, albowiem

przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas trwania postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 marca 2018 r., II UZ 118/17; z 21 lutego 2018 r., III PZ 15/17; z 29 października 2020 r., III PZ 6/20).

2. Skarżąca trafnie w zażaleniu zarzuca Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może przekazać sądowi pierwszej instancji sprawę do ponownego rozpoznania tylko wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie przeprowadził w ogóle żadnego postępowania dowodowego albo przeprowadził dowody wyłącznie na okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy lub gdy uchybienia formalne sądu pierwszej instancji powodują potrzebę powtórzenia przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego w całości. Nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowego dowodowego nie może stanowić podstawy wydania przez ten sąd orzeczenia kasatoryjnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 kwietnia 2018 r., IV CZ 22/18; z 21 marca 2018 r., V CZ 9/18; z 29 września 2017 r., V CZ 58/17). Jeżeli konieczne jest jedynie uzupełnienie braków postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenie dowodów, które sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął, nie zachodzi podstawa do uchylenia wyroku, gdyż sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany jest na podstawie art. 382 k.p.c. uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2017 r., I CZ 105/17).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie dokonał kluczowych ustaleń w sprawie, zaś przeprowadzone przez niego postępowanie dowodowe nie wyjaśnia najważniejszej dla rozstrzygnięcia kwestii, tj. ustalenia prawdziwości podpisu powódki na wnioskach o wypłatę środków pieniężnych z polisy, co wymaga wiadomości specjalnych. Poza tym Sąd Okręgowy nie określił obowiązków pozwanego, także w zakresie staranności działania przy wypłacie środków z polisy ubezpieczeniowej oraz nie wyjaśnił wysokości zasądanego świadczenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, sprawa wymaga ponownego przeprowadzenia przez Sąd pierwszej instancji szczegółowego postępowania dowodowego. Nie przesądzając o znaczeniu dowodów zawnioskowanych w apelacji, Sąd drugiej instancji pozostawił je do oceny Sądu Okręgowego, podobnie jak wnioski o dołączenie akt spraw prowadzonych

przez Prokuraturę Rejonową w G. i przez Sąd Rejonowy w W. Z samych rozważań Sądu Apelacyjnego wynika jednak, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził część dowodów, w tym z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz z zeznań świadków M. B. i D. B., a także z zeznań powódki E. G. Ustalenie dotyczące sfalszowania podpisu powódki na wnioskach o wykup polisy zostało poczynione właśnie w oparciu o zeznania powódki, przy czym Sąd Apelacyjny uznał, że dowód ten jest niepewny.

Źródłem nieprawidłowości w prowadzonym postępowaniu, zdaniem Sądu drugiej instancji, było niewyjaśnienie kwestii podrobienia podpisu powódki, wysokości zasądanego roszczenia i podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Stwierdzone przez Sąd Apelacyjny luki w postępowaniu dowodowym przed Sądem pierwszej instancji nie wiążą się jednak z potrzebą jego przeprowadzenia w całości, a mogą jedynie prowadzić do uzupełnienia materiału dowodowego w postępowaniu w drugiej instancji i dokonania lub modyfikacji ustaleń na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego (art. 382 k.p.c.). Tym bardziej wobec zawnioskowanych na tym etapie postępowania dowodów oraz przyznania przez Sąd Apelacyjny, że „w tle okoliczności faktycznych sprawy istnieje wysoki stopień prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa przez osobę fałszującą podpis (zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa) lub wyłudającą nienależne środki od ubezpieczyciela wobec wcześniejszej realizacji polisy poprzez przelew na rachunki osób uprawnionych (dowody załączone do apelacji)”. Ewentualne uchybienia Sądu Okręgowego, dostrzeżone przez Sąd drugiej instancji, powinny zatem zostać w systemie apelacji pełnej usunięte bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym.

Innymi słowy, skoro Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, to uznanie przez sąd rozpoznający apelację, że istnieje konieczność dopuszczenia dodatkowych dowodów, nie usprawiedliwia tezy o potrzebie przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

3. Sąd Apelacyjny błędnie również upatruje możliwości uchylenia wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w nieprawidłowym rozłożeniu przez Sąd pierwszej instancji ciężaru dowodu. Uchybienie to może skutkować wadliwymi ustaleniami

faktycznymi, a w konsekwencji błędnym zastosowaniem prawa materialnego, ale nie przesądza o nierozpoznaniu istoty sprawy.

Ponadto, oceny o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. nie uzasadnia niedostateczne rozważenie przez Sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, mających zastosowanie w sprawie, ani tym bardziej niedostateczne uzasadnienie wyrażonego w tym zakresie stanowiska. Niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych i zagadnień materialnoprawnych, które pojawiły się w sprawie, nie jest równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 lutego 2020 r., I CZ 2/20).

4. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., pozostawiając zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie.